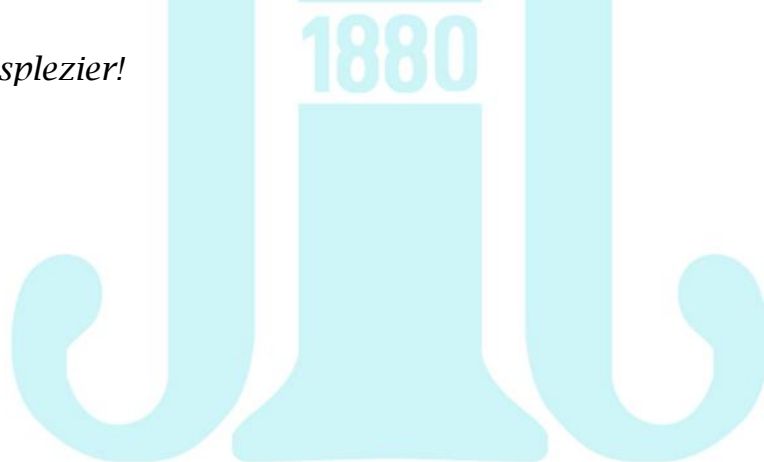

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

ZEVENDE GEBOD :
STEEL WAT MINDER
(Settimo : rubo un po' meng)

Satire in drie bedrijven

1880
door

Dario Fo

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen
2004
Nr.2850

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste VIJFTIEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A.
Te Boelaerlei 107
2140 Borgerhout Antwerpen
rechten@toneelfonds.be

Bij aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een formulier “aanvraag tot opvoering”. Op dit formulier moet men plaats en datum(s) van opvoering invullen; het moet minstens vier weken voor de opvoering(en) naar Toneelfonds J. Janssens B.V.B.A. worden gestuurd.

Enige tijd voor de opvoeringen ontvangt u dan van hen de factuur voor te betalen auteurs- en/of vertaalrechten

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.
info@ibva.nl

TARIEFCODE B1

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk **ZEVENDE GEBOD: STEEL WAT MINDER** op te voeren moet de naam van auteur **DARIO FO** vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.

De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/2004/0220/049
ISBN 978-90-385- 08979

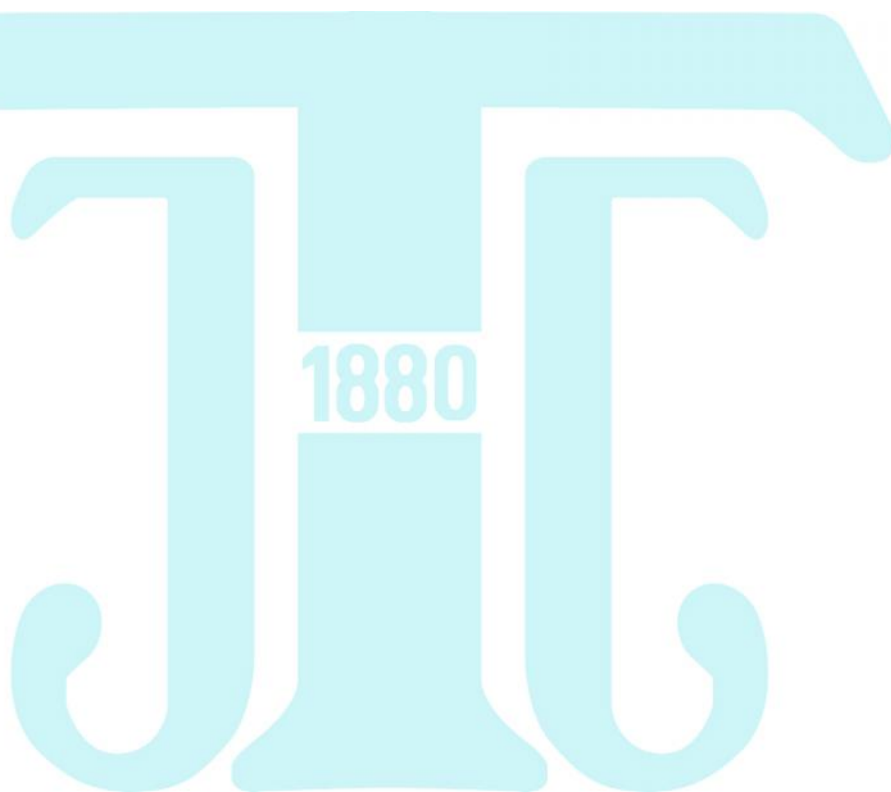
© 2004 Toneelfonds J. Janssens/Dario Fo
www.toneelfonds.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toneelfonds J. Janssens – Te Boelaerlei 107 – 2140 Bght Antwerpen
Tel 03 366 44 00 . Fax 03 366 45 01 . info@toneelfonds.be

PERSONAGES

1^e doodgraver
2^e doodgraver
3^e doodgraver
4^e doodgraver
Enea
Directeur
Heer
Echtgenote
Lichtekooi
Stem
Vrouwenstem
Agent
Commissaris
Dief
Conciërge
Vrouw
1e non
2e non
Gek
Professor
Gek Holland
Moeder Overste
Schout-bij-nacht
Rechter
Excellentie
Echo

E E R S T E B E D R I J F

Stedelijke opslagplaats van doodskisten.

1 **Beginlied**

1e DOODGRAVER : Hé, zachtjes aan, er zit geen lijk in, wat dacht je.

4e DOODGRAVER : Enea!

1e DOODGRAVER : Haal de spullen eruit. Ik ga kijken waar zij uithangt.

2e DOODGRAVER : Hé, ik ben dan wel een nieuwe, maar heb je geen lekkerder plekje om te schaften?

3e DOODGRAVER : Lekkerder? Wacht maar tot je Enea gezien hebt, dan praat je wel anders.

4e DOODGRAVER : Ha, daar is ze, die rare. Begiet de gietijzeren bloemen. Haal d'r hierheen.

2e DOODGRAVER : Het is een vrouw!

3e DOODGRAVER : De enige vrouwelijke doodgraver ter wereld, maar een speciale, dat zul je wel zien. Straks begint de pret.

2e DOODGRAVER : Enea, wat een naam zeg.

3e DOODGRAVER : Ja, d'r vader heeft er niet lang bij stilgestaan. Alle namen met een a op het eind zijn vrouwelijk, dus Enea kan niet anders dan een meisjesnaam zijn.

2e DOODGRAVER : Dat is een goeie. Maar hoe is zij hier verzeild geraakt?

4e DOODGRAVER : Hier geboren.

3e DOODGRAVER : Het is de dochter van een doodgraver, of liever gezegd, de bewaker van de hele zaak hier. Hij zoop als een verzopen Maleier en om de atmosfeer van de lugubere omgeving een beetje aan te kunnen is zij ook maar aan de drank gegaan.

4e DOODGRAVER : Je had ze moeten zien, zeg. Alle twee strontzat van 's ochtends tot 's avonds.

3e DOODGRAVER : Toen is pa de pijp uitgegaan en zij heeft hem opgevolgd, ook als zuipschuit.

Maar het mooie is, net zo gretig als ze de wijn slikt, slikt ze ook de verhalen die je haar wijsmaakt, m'n eksteroo.

3e DOODGRAVER : We hebben haar wijsgemaakt dat ze een geweldig medium is en laten haar met de doden praten. Wij hebben maar "toe toe toe" te doen en zij begin meteen te babbelen met de andere wereld alsof ze ermee telefoneert. "Hallo, met wie spreek ik" en één van ons door de koker: "U spreekt met de Maccabeeërs" en zij gaat doodkalm door: "Neem me niet kwalijk, heren Maccabeeërs, maar ik zou graag verbonden worden met....". En wij dubbel van het lachen.

2e DOODGRAVER : Ha, ha, ha. 'Neem me niet kwalijk, heren Maccabeeërs !'
(*Terwijl ze daar staan te lachen, danst de 2e doodgraver tot hij tegen de kist valt en er pardoes in verdwijnt. Zijn collega's bemerken het echter niet, één van hen laat zelfs de deksel op de kist vallen. Na een tijdje beginnen de andere doodgravers er zich rekenschap van te geven dat één ontbreekt en ze worden onrustig.*)

4e DOODGRAVER : Maar de mooiste mop gaan wij d'r één dezer dagen nog flikken. We hebben haar wijsgemaakt, dat het stadsbestuur van plan is het kerkhof te verplaatsen naar een terrein, 12 km buiten de stad.

2e DOODGRAVER : (*Heft bruusk het deksel van de doodskist op, alsof hij verrijst.*) Ja, alles: zerken, kruisen, de hele santenkraam.

3e DOODGRAVER : Natuurlijk, het hele terrein wordt een groene zone: vijvertjes, perken, dierentuin. (*Hij wijst naar de ingang.*) Stil, daar heb je d'r.

ENEA : Godver, godver, godverdomme, gloeiende Jezus Christus, kloterij, smeerlappen, klootzakken.

3e DOODGRAVER : Hé, hé, hé, wat is er met jou aan de hand?

1e DOODGRAVER : Ik heb haar net verteld over de toespraak van de burgemeester, in verband met de veplaatsing van het kerkhof.

ENEA : Jullie hadden me wel eens mogen waarschuwen, hé, dan had ik ook voor het stadhuis gestaan. Ik had het die burgemeester wel effe gezegd, en goed ook. (*Zij staat op het punt om weg te gaan met haar gieter.*)

1e DOODGRAVER : O ja, nou, dan zat je meteen in de lik. Luister eens, je blijft rustig hier en kalm hé. We gaan er eentje op drinken... O... ken je Arman? Een nieuwe.

ENE A : Aangenaam.

2e DOODGRAVER : Aangenaam.

ENE A : Maar wat komt die hier eigenlijk doen, als toch alles wordt verhuisd? *(In haar verontwaardiging houdt ze de gieter zo, dat het water op de voeten van Arman terechtkomt.)*

2e DOODGRAVER : Water.

ENE A : Water? O, sorry.

3e DOODGRAVER : Misschien juist voor die verhuizing. Ze moeten weg, die grafzerken, als de bliksem.

4e DOODGRAVER : Zouden ze er wel eens aan gedacht hebben hoe dat moet, al die lijken, die duizenden lijken, dwars door de stad, dag en nacht, maanden lang.

1e DOODGRAVER : O, maar dat is al lang opgelost. Ze maken een lijkenpijp.

ENE A : Een wat?

1e DOODGRAVER : Een lijkenpijp. *(Hij mimeert wat hij vertelt.)* Een lange buis, een meter doorsnee, een luchtdruksysteem zoals ze in bedrijven gebruiken maar dan in het groot. Ze stoppen het lijk in een soort torpedo en die gaat dan weer in de pijp, die uitkomt op het kerkhof buiten de stad. De pijp uit.... Nieuw... plof, en sneller dan je een requiem zingt, zit die in zijn hokkie.

ENE A : *(afgrijzen)* Hè.

3e DOODGRAVER : In Amerika doen ze dat al jaren.

ENE A : In Amerika?

3e DOODGRAVER : Ja.

ENE A : Nou begrijp ik dat ze op de commissaris stemmen. Een lijkenpijp, zeg doe me een lol.

1e DOODGRAVER : Maar dat is nog niet alles, het belangrijkste komt nog. De lijkenpijp blijft daarna ook nog in gebruik voor begrafenisplechtigheden.

ENE A : Hé, wat wat...

1e DOODGRAVER : *(Blijft maar doorgraven in zijn verbeeldingskracht.)* Je begrijpt wel, 18 km., die tocht zou te lang duren, terwijl ze toch de lijkenpijp hebben.

In de eerste koker: het lijk en niauw... plof... in de tweede de weduwe: niauw.... plof... de derde: de priester met de twee misdienaars... niauw... dei, qui tollis peccata mundi... ploef en tenslotte een groepskoker met de ouders....
(De doodgravers herhalen in koor de geluiden van de eerste doodgraver, net als toeschouwers van een autorace.) ... de vrienden...

DOODGRAVERS : Niauw...

1e DOODGRAVER : En dan die twee onvermijdelijke kwezels die alle begrafenissen aflopen en waarvan je nooit weet waar ze vandaan komen.

2e DOODGRAVER : Ik moet er van kotsen. En wat gebeurt er met ons?

3e DOODGRAVER : Wij krijgen de zak en in onze plaats nemen ze specialisten in het wit, me een pen in hun borstzakje.

2e DOODGRAVER : Verdomme, je hebt groot gelijk zo 'n bek op te zetten. We moeten de straat op met spandoeken.

ENE A : Nee, nee. Het spijt me: ik ben tegen betogingen. Zal ik je 's wat zeggen: als de autoriteiten tot overplaatsing hebben besloten, dan is het nodig ook en goed. Ze zijn ervoor om groene zones voor de mensen aan te leggen of niet soms?

3e DOODGRAVER : Je bent me er ook één. Je hebt er weer eens geen bal van gesnapt. Zoals die ander zei: er is iets rots in de staat van Denemarken.

ENE A : Waarom in Denemarken?

3e DOODGRAVER : Het volk wordt er niet beter van, maar wel de verenigde grondspeculanten, die alles hebben opgekocht rond het kekhof. Alles! Het kerkhof, de grond, huizen, alles.

4e DOODGRAVER : Waardeloze huizen natuurlijk. Als je maar even uit het raak kijkt, heb je een grandioos uitzicht, niets anders dan graven.

1e DOODGRAVER : Daarom hebben ze het allemaal voor een appel en een ei kunnen kopen. f 100.000,-, misschien iets meer... En als het kerkhof vervangen is door het mooiste park van de stad, bomen, vijvertjes...

4e DOODGRAVER : Apen, leeuwen, nijlpaarden...

ENE A : Nijlpaarden ook al?

1e DOODGRAVER : Ja, ja.

ENE A : Kom nou.

1e DOODGRAVER : Dan mag jij me zeggen hoeveel dat dan in waarde stijgt.

3e DOODGRAVER : Ja zeg, er is iets rots in de staat van Denemarken.

1e DOODGRAVER : Vooruit, noem maar 's iets, je mag rustig overdrijven.

ENEA : Nou... f 200.000,-

1e DOODGRAVER : f 800.000,- snap je. f 700.000,- winst, en dan zeggen ze nog dat zeven een ongeluksgetal is.

ENEA : Dan is het toch wel goed rot in Denemarken.

2e DOODGRAVER : (*veinst verontwaardiging*) Stelletje necrofielen. Ze hebben de gemeenteraad omgekocht om de verplaatsing te steunen, dat is zo klaar als een klontje.

ENEA : Mag het misschien. Als je iets koopt, mag je toch proberen er meer voor terug te krijgen. Wij leven toch in een democratisch land, of niet soms.

3e DOODGRAVER : Oh, dus volgens jou is dat democratie: speculeren in graven, een partijtje van 400 kopen, wat wil zeggen een oppervlakte van zo 'n... 20.000 m²?

2e DOODGRAVER : 20.000... (*geeft hem een teken dat hij niet mag overdrijven*)

ENEA : 20.000 en waarvoor?

3e DOODGRAVER : (*vraagt hulp aan de 1^e doodgraver*) Ja, waarvoor?

1e DOODGRAVER : Hoezo, ken je dan de bepaling 143 qr van het kadaster op de onteigeningen niet?

ENEA : 143 qr... (*ze denkt een ogenblik na*) ... Ja, ja, maar het wil me op het ogenblik niet te binnen schieten, die die... ja, wat wil dat eigenlijk zeggen 143 qr?

1e DOODGRAVER : Dit zegt: "In gevallen als daar zijn de onteigening van privébezit..."

4e DOODGRAVER : In dit geval zijn die 400 graven vast en zeker privébezit.

1e DOODGRAVER : "Teneinde er openbare groene zones te creëren, kunnen de eigenaars zich vrij van onteigening beschouwen voor zover de bovenvermelde zone wordt gebruikt voor het bouwen van ziekenhuizen of klinieken in het algemeen."

4e DOODGRAVER : Begrepen, klinieken in het algemeen.

3e DOODGRAVER : En dat allemaal in het mooiste park van de stad.

4e DOODGRAVER : Apen, leeuwen, nijlpaarden.

ENE A : Die nijlpaarden kan ik wel begrijpen. Zo groot en dik en altijd onder de modder, bah, ik walg ervan.

3e DOODGRAVER : En dat blijft maar zeuren over nijlpaarden, terwijl die anderen ondertussen duizenden guldens verdienen met hun lijkenhandel.

ENE A : Wat voor handen?

3e DOODGRAVER : Zeg, jij hebt je ogen toch niet in je zak zitten! Luister. Die graven daar in het middengedeelte, zijn die bezet ja of nee?

ENE A : Ze zijn bezet. En wat dan nog?

3e DOODGRAVER : En omdat ze eigendom zijn van een privé maatschappij, waar denk je dan dat ze die lijken vandaan gehaald hebben om hun graven vol te krijgen?

ENE A : Geleend... of gehuurd.

1e DOODGRAVER : Gehuurd? Van wie? Lijken huur je niet.

ENE A : O nee.

2e DOODGRAVER : Nee, ze worden verkocht of, beter gezegd, ze worden gekocht.

ENE A : Waar?

3e DOODGRAVER : In het buitenland op de zwarte markt. Gesmokkeld... uit Joegoslavië bijvoorbeeld, geruild tegen Japanse transistors. (*De andere doodgravers moeten zich bedwingen om niet in schaterlachen uit te barsten.*)

ENE A : Niet te geloven. Dus met andere woorden: dat lijk in de rouwkapel is hier terechtgekomen als gevolg van een administra...

1e DOODGRAVER : Administratieve vergissing.

ENE A : Precies, dat bedoel ik. Dus dat is allemaal niet echt, het is gewoon een Joegoslavisch lijk.

3e DOODGRAVER : Hé, hé, eindelijk heb je het door.

ENE A : Zeg, ik ben niet helemaal op mijn achterhoofd gevallen. Wat een stelletje idioten.

1e DOODGRAVER : Idioot, nee handig. Wij zijn de idioten. We staan maar een beetje te gapen, maar we zijn uiteindelijk mooi de klos.

4e DOODGRAVER : We laten ons eruit gooien.

ENE A : Wat zou jij dan willen doen?

3e DOODGRAVER : Moet je haar horen. “Wat zou jij dan willen doen?” Zij heeft mooi lullen. Ze komt toch wel op haar twee pootjes terecht.

ENE A : Mijn pootjes?

3e DOODGRAVER : Moet je eens goed naar me luisteren. Jij bent een vrouw... meer zelfs, als ik het zeggen mag.

ENE A : Meer wat?

3e DOODGRAVER : Mag ik het zeggen?

ENE A : Ga je gang.

3e DOODGRAVER : Nou, als ik een vrouw was zoals jij, met jouw temperament en met jouw sex, dan zou ik een matras op mijn rug binden. *(De 1^e doodgraver stikt bijna van het lachen, hij kokhalst en stoot geluiden uit als een hond die een graad in zijn keel heeft. Enea kijkt onbegrijpend.)*

4e DOODGRAVER : Anders ik wel.

3e DOODGRAVER : Ik zou wel weten hoe ik geld moest maken. De matras zou barsten.

2e DOODGRAVER : Ik zou het ook wel weten.

ENE A : Waar hebben jullie het over, geld, op je rug en wat zou ik met die matras moeten doen?

1e DOODGRAVER : Er op gaan liggen.

ENE A : Hè.

1e DOODGRAVER : Zeg, jij hebt ook het verstand van een kip. Daarop gaan liggen, net als die aan de overkant van het plein.

ENE A : Dat is het toppunt. Dan zou ik nog moeten gaan tippelen ook. Bedankt voor het compliment.

1e DOODGRAVER : Ze is op haar pik getrapt. Het is alleen een goede raad, meer niet.

3e DOODGRAVER : Zoals je die aan een vriendin geeft... nog eerder aan je zuster.

ENE A : Jij zou het dus leuk vinden als je zuster tippelde.

3e DOODGRAVER : Toen mijn zuster geboren werd, begon mijn vader te oreren: “Eindelijk een vrouw, eindelijk. Laten we hopen dat ze temperament heeft en munt zal slaan uit hetgeen de natuur haar gegeven heeft. *(De 1^e doodgraver steunt amechtig, de anderen doen een teken wat kalmer aan te doen.)*

ENE A : Origineel was hij in ieder geval, die ouwe heer van je.

3e DOODGRAVER : Origineel en wijs. Maar toch wilde die stommeling voor onderwijzeres studeren. (*De 1^e doodgraver barst in een schrille en klokkende lach uit, precies zoals een hen die haar eerste ei heeft gelegd.*) Ze trouwde en kreeg drie kinderen, allemaal van dezelfde en mijn ouwe heer stierf van chagrijn. (*De 1^e doodgraver maakt nog altijd klokkende geluiden.*)

ENE A & 3^e DOODGRAVER : Zeg, wat heb jij?

1e DOODGRAVER : (*Kan zich werkelijk niet meer inhouden.*) Kot, kot, kot... (*Hij kijkt rond, opent een kist en haalt er een leven kip uit. Hij brengt de kip achter de schermen en komt terug met een ei, dat hij met een beetje zout begint op te eten.*)

ENE A : Het spijt me hoor, maar je ouwe heer was wel een tikkie geschift. Wie wil nou dat zijn dochter aan lager wal geraakt.

1e DOODGRAVER : Dat vind ik nou echt bekrompen. Hoor eens liefje, zoals Herclitus al zei: prostitutie is de eerste stap op weg naar emancipatie.

ENE A : Nee toch.

1e DOODGRAVER : Staat de man niet boven de vrouw, omdat hij haar onderhoudt?

ENE A : O ja, en.

1e DOODGRAVER : Nou kijk. Al die tippelkippen onderhouden hun vent. Het enige geval waar de vrouw superieur is aan de man.

2e DOODGRAVER : Een man die zij zelf kiest.

4e DOODGRAVER : En die in leven blijft dankzij haar.

1e DOODGRAVER : Het enige geval van echte emancipatie. De eerste stap op weg naar de sociale gelijkheid van man en vrouw.

ENE A : Ik wist wel dat het op politiek zou uitdraaien. Sociale doelstellingen en gelijkheid. Geijkt alternatief gelul, subversieve praat.

3e DOODGRAVER : Nee, niet alternatief, conservatief. Omdat prostitutie de werkelijke verdediging is van het ethische, godsdienstige, en morele erfdeel van een natie, zoals het trouwens in het lied staat.

ENE A : Welk lied?

3e DOODGRAVER : Van de tippelkippen.

ENE A : Hebben die een lid?

1e DOODGRAVER : Nou, en wat voor één. Een echt strijdlid. Ken je het dan niet?

ENE A : Ik? Nee.

3e DOODGRAVER : Ga dan maar eens daar staan, dan zullen wij het voor je zingen.

(De vier doodgravers klauteren op de open lijkwagen die een café-chantant podium wordt.)

De zusters van liefde.

(Bij het einde van het lied hoort men van buiten kreten en schoten en gehuil van een sirene.)

ENE A : Wat gebeurt er, wie schiet daar?

2e DOODGRAVER : De politie.

3e DOODGRAVER : Godverdomme, die kunnen d'r wat van.

1e DOODGRAVER : Op wie schieten ze?

ENE A : Op bandieten misschien.

2e DOODGRAVER : Kijk, daar.

ENE A : Jezus, wat een bende. Ik heb nog nooit zoveel bandieten bij mekaar gezien. Ze hebben spandoeken bij zich. Zeker stakende bandieten.

1e DOODGRAVER : Ze komen deze kant op. Hé, ze zijn toch niet van plan zich op het kerkhof te verstoppen. En die daar, wat doet die?

3e DOODGRAVER : Wie?

ENE A : Die daar, hij heeft zich op de grond laten vallen. Wat een stommeling. Hij wil zeker overreden worden. *(schreeuwt)* Sta toch op klootzak! *(gewone toon)* Nog een geluk dat z'n vrienden er zijn om hem weg te trekken. Wat een lolbroek. Hij laat zich als een zak meesleuren. *(schreeuwt)* Idioot!

1e DOODGRAVER : Logisch, hij is aan zijn hoofd geraakt, zie je dat niet.

ENE A : Geraakt? Waardoor?

4e DOODGRAVER : Door een kogel natuurlijk. Je hoort ze toch schieten.

ENE A : Ach lul toch niet, ze schieten alleen maar met losse flodders om ze of te schrikken.

3e DOODGRAVER : Nou, de schrik is hem anders goed in de benen geslagen. Moet je 'm zien, die zielenpoot. Daar ligt hij dan met z'n 1.70m.

ENEA : Zouden het dan geen losse flodders zijn? Daar konden ze misschien niet aankomen.

1e DOODGRAVER : Ja, morgen brengen.

ENEA : Het is hun schuld toch niet. Je schiet met wat je hebt.

2e DOODGRAVER : Dan zouden ze wel in de lucht mogen schieten.

ENEA : En wie zegt dat ze dat niet doen. Ze hebben gewoon rotgeweren. Je denkt: ik schiet in de lucht en plets, je raakt een hoofd. En die stommelingen maar blijven provoceren. Ze vragen gewoon om een slachtoffer, dat is het. *(Ze springt op een kist om beter te kunnen zien.)* O, wat zie ik nou?

4e DOODGRAVER : Wat zie je?

ENEA : *(Mimeert haar beschrijving)* Een van die fanatiekelingen springt de hele tijd de lucht in om vooral maar een kogel in zijn kop te krijgen.

4e DOODGRAVER : Waanzin. Hij springt alleen maar opzij om niet onder die vrachtwagen te komen.

ENEA : Klets. *(tegen haar kameraden)* Pas op, ze gooien met stenen.

1e DOODGRAVER : Wat was dat?

2e DOODGRAVER : *(Tracht zich af te drogen)* Een kogel verdomme.

ENEA : Het zijn me wel rotgeweren.

2e DOODGRAVER : Kom, wegwezen.

ENEA : Nou vraag ik me toch af wie ze zo heeft opgejut. Wat willen ze toch?

2e DOODGRAVER : Kijk eens of je kan zien wat er op die spandoeken staat.

ENEA : Er staat: "Geen ontslag, werk voor iedereen!" Ze zijn echt gek, stapelgek. Laten zich doodschieten om werk te krijgen, om zich daarna dood te werken.

2e DOODGRAVER : Moet jij nog zeggen dat ze gek is.

ENEA : Ik begrijp niet wat ze bezielt.

3e DOODGRAVER : Wat begrijp jij nou van de klassestrijd.

ENEA : Dus volgens jou heeft dat te maken met de klassenstrijd. Wat denk je, dat ik geen kranten lees? Onze bladen, de Onafhankelijken. *(In één adem, alsof ze een lesje opzegt:)* Het is een bende heethoofden, die het gezag aanvallen, dat ondanks alles wel verplicht is om te reageen om niet het slachtoffer te worden van de niets ontziende vernielzucht van het meest verwerpelijke uitschot van de natie.

1e DOODGRAVER : Mooi van buiten geleerd.

ENE A : Jazeker, elke keer als het regent en als ik me onrustig voel citeer ik m'n krant en dan word ik weer gelukkig en ik kan weer denken.

2e DOODGRAVER : Kijk, ze gaan weg.

ENE A : Wie? De heethoofden? *(Ze klimt weer op de kist.)* Even kijken... moet je ze zien rennen. Goed zo politie, opgeruimd staat netjes. *(roept)* Leve de vrijheid! *(De directeur van het kerkhof is ongemerkt binnengkomen.)*

DIRECTEUR : Wat sta jij daar te doen, idioot?

ENE A : Niets, meneer de directeru. Ik juich onze ordehandhavers toe.

DIRECTEUR : Je liegt. Je riep daarnet "Leve de vrijheid". Dat kunnen je collega's getuigen.

3e DOODGRAVER : Ja, dat is waar, ze riep leve de vrijheid. *(De doodgravers proberen achter de rug van de directeur borden, glazen enz. te verbergen door alles in het tafekleed te stoppen. Telkens als de directeur zich omdaait laten zij het echter vallen, maar uiteindelijk lukt het hun toch de hele boel in de lijkwagen te verstoppen.)*

ENE A : Ja, maar ik bedoelde vrijheid van de regering en de openbare macht.

DIRECTEUR : Je denkt zeker dat ik op m'n achterhoofd ben gevallen. Hoe kun je praten over vrijheid als de regering de politie op het volk laat schieten.

ENE A : Bestaat er dan geen vrijheid?

DIRECTEUR : De politie hoeft je maar even te horen en dan merk je wel of er wel of geen vrijheid is. Ja, zo is het, maar dat lappen jullie natuurlijk aan je laars. Wie wordt erin geluid? Zo'n dronken lor als jij beslist niet. De bazen moeten ervoor boeten. Mijn kop eraf als je dit niet expres hebt gedaan om mij te gronde te richten. Je hebt me nooit kunnen zetten. Net zoals die andere zuiplap, die vader van je, God hebbe zijn ziel.

ENE A : Alstublieft, meneer, laat de doden met rust.

DIRECTEUR : *(agressief)* Nee, dat moet jij doen, de doden met rust laten. À propos, wie heeft jullie gezegd dat lijk in de rouwkapel te zetten? Wie heeft het uit de kelder gehaald?

ENE A : Dat Joegoslavische lijk bedoelt u?

DIRECTEUR : Joegoslavisch? (*De doodgravers maken verwijfelde gevaren naar Enea dat zij haar mond moet houden.*)

ENE A : Nou, dat lijkt als smokkelwaar voor Japanse transistors. Net of u dat niet weet.

DIRECTEUR : Hè, Japanse transistors?

ENE A : Ja, om die vierhonderd graven vol te krijgen. Dat weet u toch wel. Iedereen hier weet ervan. Maar hoe dan ook, U hoeft zich niet ongerust te maken. Ik hou m'n mond wel. (*Wanhopige pantomime van de doodgravers.*)

DIRECTEUR : Je mond houden? Nee, jij doet je mond open en wee je gebeente als je me voor de gek houdt.

ENE A : U voor de gek houden? Denkt U misschien dat ik dat voorschrift 143 q^r uitgevonden heb? Dat van de onteigening van kerkhoven om er groene zones van te maken, om er klinieken te bouwen en wat er nog meer bijkomt: zwembaden, apen, leeuwen, een nijlpaard zelfs; smerige beesten vind ik trouwens, nijlpaarden. (*De 2e doodgraver kruipt op een kist achter de directeur. Hij molenwiekt zodanig dat hij pardoes op de directeur terecht komt.*)

DIRECTEUR : Hé, pas toch op kaffer. (*weer tot Enea*) Maar jij, wat sta jij daar te bazelen. Kom voor de dag ermee en duidelijk alsjeblijft.

ENE A : Maakt U zich maar geen zorgen, ik zwijg wel als het graf. Maar dóór heb ik het wel, dat hele geval is één grote speculatieve actie. Kom nu directeur, laten we elkaar geen mietje noemen; ja ja, die groene zone om het kerkhof 18 kilometer verderop weer neer te mieteren. (*Zij herhaalt, maar dan nog grotesker, de pantomime van de doodgravers.*) En dan de begrafenissen met die torpedo in de lijkenpijp... niauw... en de priester met zijn misdienaars: dominus, qui tollis peccata mundi... floep. Ik ben toch ook niet van gisteren. Maar meneer, U hoeft er echt niet over in te zitten, heus, ik zwijg als het graf hoe rot ik het ook vind, ook al kost het me tranen.

DIRECTEUR : Wat kraam je toch voor onzin uit? Waar zijn die collega's van je? Kom eens hier jij. Wat heeft dit in Godsnaam te betekenen? Leg jij het eens uit, zonder omwegen.

2e DOODGRAVER : Met alle plezier, meneer, alleen... ik geloof dat iemand U zoekt.

DIRECTEUR : Wie?

2e DOODGRAVER : Daar is net een politiewagen gestopt voor de ingang van het kantoor. Ze komen zeker voor U.

DIRECTEUR : (*wanhopig*) De politie, ik wist het wel. Die hebben die kreet van jou natuurlijk gehoord. Leve de vrijheid. Ze hebben gedacht dat wijf probeert en nu ben ik de sigaar.

ENE A : Maar meneer de directeur, dat kon ik toch niet weten. Weet U wat, gaat U maar weg, ik zeg wel dat het mijn schuld is, dat ik dronken was. Het bewijs heb ik hier. (*Ze laat de fles zien.*) Ik zal nog een scheutje extra nemen met het oog op de bloedproef. (*Zij schenkt in*) U ook?

DIRECTEUR : Nee, het is niet voldoende dat je zogenaamd een stuk in je kraag hebt. Zij moeten denken dat je gek bent.

ENE A : Gek?

DIRECTEUR : Natuurlijk, volgens de statistieken leidt het beroep van doodgraver in 80% van de gevallen tot waanzin. Dus bij een doodgraafster zeer zeker.

ENE A : Maar ik ben niet gek. Dat verdom ik.

DIRECTEUR : De geijkte reactie van een gek. (*tot de doodgraver, dreigend*) Jij kan getuigen dat zij gek is. Ja, jij hebt zelf gehoord wat voor nonsens zij daarnet uitkraamde.

2e DOODGRAVER : Wat voor nonsens?

DIRECTEUR : Denk erom – getuigen. Of wil je soms ook voor gek worden aangezien.

2e DOODGRAVER : Nee bedankt. Dan maar getuigen.

DIRECTEUR : Dus die kreet “Leve de vrijheid” is bij haar een onbewuste ontladung op het ogenblik van een crisis.

2e DOODGRAVER : Gesnopen. En omdat ze er nog middenin zit, roept zij “Leve de vrijheid.”

DIRECTEUR : Goed zo. (*tot Enea*) Nu jij: als de politie je vraagt hoe je heet, wat zeg je dan?

ENE A : Leve de vrijheid.

DIRECTEUR : Eerst je familienaam en voornaam.

ENE A : Oh ja, wat dom van me.

DIRECTEUR : Dus: hoe heet je.

ENE A : Familienaam, voornaam... oh, ik bedoel: Enea Engelmans.

DIRECTEUR : En verder.

ENEA : Dochter van wijlen Franciscus Engelmans en Maria de Haan.

DIRECTEUR : Nee, van wijlen Franciscus en Leve de vrijheid.

ENEA : Maar mijnheer de directeur en mijn mama dan?

DIRECTEUR : Je mama heeft er totaal nies mee te maken. Jij zegt het zo, omdat je gek bent. Of wil je er liever uitgegooid worden.

2e DOODGRAVER : Enea, doe nou of je getikt bent, in godsnaam.

ENEA : All right, ik ben getikt.

DIRECTEUR : En pas op, houdt het vol. Naderhand vertel je je verhaal van die speculatie dan maar.

ENEA : Ja mijnheer de directeur. Maakt U zich geen zorgen, ik zwijg als het graf, ik doe alsof ik getikt ben, punt uit. Tevreden?

DIRECTEUR : Ik hoop het. *(gaat naar uitgang)*

ENEA : Leve de vrijheid.

DIRECTEUR : En waag het niet mij uit te lachen. *(af door hek)*

ENEA : Ik lach niemand uit, ik oefen alleen maar een beetje.

2e DOODGRAVER : *(tot Enea)* Stumper, jij slikt ook alles.

ENEA : Hoezo?

2e DOODGRAVER : Is het nou echt niet in je bolle kop opgekomen dat ze je voor de gek hielden?

ENEA : Waar heb je het over?

2e DOODGRAVER : Over die verplaatsing van het kerkhof. Die lijkenpijp en de hele troep.

ENEA : Wat zeg je nou? Dat hele verhaal van die niauw-torpedo is dat niet waar? Dat zeg je ook alleen maar omdat je geen vertrouwen in me hebt, maar ik beloof dat ik je niet zal verlinken.

2e DOODGRAVER : In jouw hersens is ook een schroefje los... nou ik druk hem. *(met jouw hersens – “rien ne va plus”)*

ENEA : Waar ga je heen ?

2e DOODGRAVER : Ik smeer hem. *(Hij wijst naar de fond achter het hek dat open staat.)* Er is bezoek voor je. Een kerel in een donker pak. Dat zal de